

АНАЛИЗА БИЛАНСА ДОДАТАК „НАРОДНОМ БЛАГОСТАЊУ“

ГОДИНА I.

БЕОГРАД, 28. ДЕЦЕМБРА 1929. Г.

БРОЈ 47

Садржај:

Čehoslovački kapital u našem novčarstvu:

Prva hrvatska obrtna banka d. d., Zagreb

Komercijalna banka d. d., Zagreb

Čehoslovačka banka d. d. Daruvar — Zagreb

ČEHOSLOVAČKI KAPITAL U NAŠEM NOVČARSTVU

Inozemni kapital u znatnoj je mjeri angažiran u našem novčarstvu. Mnogi naši, u prvom redu veći novčani zavodi, ovisni su od novčanih zavoda inozemstva. Taj angažman inozemnog kapitala zna u pojedinom slučaju biti i tako znatan, da se o dotičnom zavodu teško može govoriti kao o jednoj našoj instituciji, osim da je kod nas protokolirana, i da nekoliko naših ljudi sjede u upravi zavoda.

Dok je kod nekih novčanih zavoda angažiran strani kapital liš jedne inozemne države, kod drugih opet imamo angažman stranog kapitala raznih država. Ova posljednja forma sudjelovanja stranog kapitala u našem novčarstvu može nam bolje konvenirati nego ako odlučni uticaj ima samo jedan strani kapital. U ovakovim slučajevima manje je izgleda da bi u jednom presudnom momentu moglo doći do presije ili drugih poteškoća.

Pored sudjelovanja stranog kapitala kod pojedinih naših novčanih zavoda, imamo i slučajeva otvaranja filijala inozemnih zavoda u našoj zemlji. Nu, ti su slučajevi daleko rjeđi i dadu se, kao što se kaže, na prste prebrojati. Prema tome angažman inozemstva u našem novčarstvu, a taj nije neznan, odvija se uglavnom sudjelovanjem kod domaćih novčanih zavoda. U pojedinim slučajevima je to sudjelovanje otvoreno i nitko i ne ide za time, da ga prikrije, dapače se pogotovu, ako je to slučaj kod manjih zavoda i naglašuje u svrhe reklame. Nu ima i takovih sudjelovanja, gdje se ono nastoji prikriti, kako bi se dobila impresija da se radi o jednom domaćem zavodu čak i onda, kad su domaći interesenti najmanje zastupani.

Kod država sa pretežno slabo razvijenim kapitalizmom, kao što je to naša, sudjelovanje stranog kapitala u novčarstvu dotične zemlje, jedna je normalna i potrebna pojava. Domaći zavodi, da nemaju jakog oslona u novčanim institucijama inozemstva, prvo ne bi imale na raspolaganju toliko vlastitih sredstava, a još manje povjerenih. Jer angažman stranog kapitala u našem novčarstvu ne samo da se očituje u činjenici što inozemstvo ima u svojim rukama veliki broj dionica dotičnog zavoda, nego što mu stavlja na raspolaganje znatne kredite. I mi vidimo da u našoj privredi veće financijske operacije mogu vršiti u prvom redu oni novčani zavodi, koji su usko povezani sa novčanim institucijama inozemstva.

Nas u ovom momentu interesira sudjelovanje čehoslovačkog kapitala kod naših raznih novčanih ustanova.

Već i prije rata češki kapital bio je interesiran kod našeg novčarstva, u prvom redu u onim našim krajevima, koji su bili sastavni dio Austro-ugarske Monarhije. Taj interesman češkog kapitala dolazio je najviše do izražaja u sudje-

lovanju Živnostenske banke kod Hrvatske zemaljske banke u Osijeku, koja je kasnije svoju centralu prenijela u Zagreb i promijenila ime u Jugoslavensku banku. Čak i kod osnivanja ovog našeg danas vodećeg zavoda, kumovala je Živnostenska banka, i taj bliski odnošaj traje još i danas.

Današnji interesman čehoslovačkog kapitala u našem novčarstvu dolazi do izražaja u dvije forme. Podržavanjem vlastitih filijala čehoslovačkih novčanih zavoda u pojedinim našim mjestima, ili angažmanom čehoslovačkih zavoda kod pojedinih naših novčanih institucija.

Čehoslovački novčani zavodi podržavaju, koliko nam je poznato, dvije izravne filijale u našim krajevima. Praška kreditna banka ima svoju filijalu u Beogradu i Češka industrijska banka ima opet vlastitu filijalu u Ljubljani. Filijal Praške kreditne banke igra jednu dominantnu ulogu u novčarstvu Beograda, dok se to ne može kazati za ljubljansku filijalu Češke industrijske banke.

Što se tiče sudjelovanja čehoslovačkog kapitala kod naših novčanih ustanova, treba u prvom redu spomenuti Jugoslavensku banku, prvo, što je to jedan od naših vodećih novčanih zavoda, drugo, što se tu radi o izravnom sudjelovanju najvećeg novčanog zavoda Čehoslovačke, a treće, što je taj odnošaj veoma intiman.

Pored Jugobanke čehoslovački kapital interesiran je u znatnoj mjeri i kod nekih drugih novčanih zavoda naše zemlje. Naravno, da je nemoguće dati jedan iscrpljiv pregled tog angažmana. Pogotovu ukoliko se radi o angažmanu nekih čehoslovačkih banaka koje, ma da su protokolirane u Pragu, opet se ne mogu uzeti kao čehoslovački zavodi. Angažman takovih zavoda naći ćemo i kod nekih naših novčanih institucija, koje su poznate po tome, što kod njih sudjeluje kapital raznih nacija.

Od specifičnog sudjelovanja čehoslovačkog kapitala u našem novčarstvu dolazi u obzir u prvom redu Prva hrvatska banka u Zagrebu, Komercijalna banka isto u Zagrebu i u jednoj specijalnoj formi i Čehoslovačka banka, prije u Daruvaru, sada u Zagrebu.

Kod Prve hrvatske obrtne banke interesirana je u pretežnoj mjeri Češka industrijska banka u Pragu. Po tome ovaj zavod, pored vlastite filijale u Ljubljani podržaje eto u Zagrebu i svoju afilijaciju. A kako se govori o fuziji Češke industrijske banke sa Praškom kreditnom bankom, novi zavod imao bi svog reprezentanta i u Beogradu. Dapače u tom slučaju došlo bi do jedne koncentracije jugoslavenskog angažmana fuzioniranih zavoda.

Kod Komercijalne banke zainteresirana je u znatnoj mjeri Legio banka u Pragu. Zapravo može se kazati, da se skoro sve akcije nalaze u rukama Legio banke. Angažman Legio banke datira još od onda, kad su i naši dobrovoljci

bili osnovali svoj novčani zavod, pak su se bili oslonili na svog jačeg brata. Medjutim, kako kod nas uprava nije odgovarala, novi zavod nije mogao prosperirati, pak ga je konačno preuzela Legiobanka promjenivši mu najprije ime, jer je već bilo postalo skoro nemoguće.

Treći bi angažman bio Čehoslovačka banka prije Daruvar, a danas Zagreb. Nu ovdje je angažman jedne posebne vrste. Kod ovog zavoda ne sudjeluju nikakovi veći čehoslovački novčani zavodi. Pa čak ni kapitaliste koji bi u Čehoslovačkoj imali svoj dominicij. Kod ovog zavoda sudjeluje isključivo čehoslovački kolonisti. Obzirom da ih u Daruvaru i okolici ima najveći broj, naravno da je bila osnovana u toj sredini. Nu kad se je poslovanje nešto jače razvilo, osnovala se je filijala u Zagrebu, koja je opet okupila oko sebe pretežni dio čehoslovačkog življa. A kako je to već u poslovnom svijetu, filijala je u kratko vrijeme razvila veću djelatnost. A kako Čehoslovaci nisu uskogrudni, prenijeli su centralu ondje, gdje je najviše poslova i gdje zavod ima najviše izgleda da se razvije u još većoj mjeri.

Po tome angažman čehoslovačkog kapitala u našoj privredi vrši se za sada u prvom redu preko novčanih zavoda koji u Zagrebu imaju svoje centrale. Kako ti zavodi, u prvom redu Jugoslovenska banka imaju filijale i u drugim krajevima naše države, penetracija čehoslovačkog kapitala vrši se za sada preko Zagreba.

PRVA HRVATSKA OBRтна BANKA D. D., ZAGREB

Osnovana je 1906. godine. Kako joj to već i ime kaže, imala je u prvom redu da okupi oko sebe obrtnike, u prvom redu one iz Zagreba. Obrtnički stalež tužio se je da o podmirivanju njegovih kreditnih potreba nitko ozbiljno ne vodi računa. Novčani zavodi koje je onda imao Zagreb, već su u to doba težili za većim poslovima, pak su u prvom redu nastojali da učvrste svoje veze sa trgovinom i da se malo po malo plasiraju i u industriji. Obrtnike, pogotovu one manje, poznavali su samo utoliko, ukoliko su svoju eventualno uštednju kod njih polagali.

Pod ovakovim prilikama neki obrtnici došli su na ideju, da osnuju svoj, skoro bi rekli, staleški novčani zavod. Dionička glavница iznosila je 500.000 kruna. Na toj visini ostala je sve dok se nije počela osjećati inflacija, naime godine 1916. kad j povišena na 2 milijona kruna. Za prvih deset godina svog poslovanja, zavod nije baš uspio da razvije jednu veću djelatnost. Potražnje za kreditima sa strane obrtnika bilo je dosta, ali nije bilo sredstava da se toj potražnji i udovolji. Jer svi su od zavoda očekivali da im podjeli jeftino i obilno kredita, a nitko nije bio u stanju da zavodu povjeri svoja eventualno raspoloživa sredstva. Oni pak obrtnici, koji su imali znatnija sredstva, ti u pretežnoj većini nisu bili u poslovnim vezama za Obrtnom, nego sa drugim bankama.

U junu 1918., sve pod uticajem inflacije, glavница se povisuje na 3 milijona kruna, a u septembru iste godine već na 5 milijona. Emisijoni kurs bio je 150 kruna za 100 nominale. U martu 1919. godine glavница se diže na 8 milijona kruna. a u decembru iste godine na 20 miliona kruna. Po tome je od juna 1918. pa do decembra 1919. dionička se glavница ravno podeseostručuje.

U jeseni 1923. godine dionička glavница se povisila od 5 milijona dinara na 20 milijona dinara. Medjutim je i zavod promjenio svoj karakter. Sa obrtničkim staležem imao je sada utoliko veza, što se je zvao Obrtna banka. Počelo se je financiranjem većih trgovačkih a i industrijskih poduzeća. Kako vlastita sredstva nisu dostajala za tako proširenu djelatnost, a kako i jedan dio povišenog kapitala nije bio u stvari

uplaćen nego su akcioneri, dotično njihov sindikat bili terećeni na tekućem računu, morao se je potražiti jedan jači oslon u inozemstvu. I nadjen je u Češkoj industrijskoj banci u Pragu.

Medjutim angažman u trgovačka i industrijska poduzeća donio je zavodu znatne gubitke. Ako se je mislilo zavod postaviti na zdrave noge, te gubitke trebalo je eliminirati. Tako se je u maju 1927. zaključila redukcija dioničke glavnice od 20 na 10 milijona dinara, na koji je način bio eliminiran gubitak od skoro 10 milijona dinara. Time je situacija bilo pročišćena.

Nu to ipak nije bilo dovoljno. Gubici su otpisani ali su bila potrebna i nova sredstva. Pogotovu kad su ulagači počeli dizati svoje uloške, a teški milijoni imobilizirani u podizanje jedne monumentalne zavodske zgrade, koja je koštala skoro toliko, koliko je sada iznosila dionička glavница. Radi toga se u decembru 1927. pristupa povišenju dioničke glavnice od 10 na 15 milijona dinara. Skoro sve nove akcije preuzela je Češka industrijska banka, i tako postala odlučan faktor u Obrtnoj banci.

Prema tome od Prve hrvatske obrtne banke nije preostalo ništa. Umjesto hrvatska, postala je, ako ne formalno a ono stvarno čehoslovačka, a sa obrtnicima imala je mini, malne veze.

Bilanca za tri posljednje godine pruža slijedeću sliku:

Aktiva:	1928	1927	1926
Gotovina	1.802	2.504	941
Valute	56	17	54
Efeki	2.792	3.553	3.983
Mjenice	13.180	12.113	15.041
Dužnici	29.453	25.209	27.082
Nekretnine	7.036	7.098	6.984
Inventar	358	400	446
Gubitak	—	—	9.989
Pasiva:			
Glavница	15.000	15.000	15.000
Rezerve	2.630	1.950	1.950
Ulošci na knjižice	12.073	12.497	25.181
Tekući računi	23.942	20.207	16.304
Dobitak	657	555	—
Ukupna bilanca	54.680	50.901	64.525

Kako vidimo ulošci su od 1926. na 1927. bili upravo prepolovljeni. To je posljedica iskazanog gubitka i sniženja dioničke glavnice, što je nerviralo ulagače. Prošle godine porasta ulagača još nije bilo. Nu za to tekući računi su znatno jači. Koliko u pasivi, toliko i u aktivni.

Za dvije posljednje godine isplaćena je dividenda od 4%.

U ovoj godini poslovanje je prilično stagnirano. Češka industrijska banka pokazivala je znakove umornosti, i Prvoj hrvatskoj obrtnoj banci nije posvećivala veću pažnju. Veće transakcija u Jugoslaviji čak nije više vršila preko Obrtne banke nego preko drugih velikih zavoda. Kako je Obrtna banka svoj glavni oslon imala u Češkoj industrijalnoj banci, to je rezerviranost ove značila slabljenje pozicije Obrtne banke.

Medjutim došao je znatan preokret. G. Latković, bivši zamjenik generalnog ravnatelja Prve hrvatske štedionice zainteresirao se je za Obrtnu banku. Došlo j do jednog novog aranžmana sa Češkom industrijskom bankom, tako da se je ova odlučila da u buduće Obrtnoj banci posveti punu svoju pažnju i da joj omogući jedan veći razvitak. On je postao i predsjednik Obrtne banke, a na idućoj glavnoj skupštini imali bi u uprvani odbor da udju još neki jači privrednici. Njegovim ulaskom u Obrtnu banku, doveo je banci i neke veće komitente a Češka industrijska banka, osim što je sve poslo-

ve koncentrirala kod Obrtne banke, stavila joj je na raspolaganje i znatne kredite. Tako su svi izgledi, da su sve krize prošle i da zavod ide u susret jednom jačem razvitku.

Taj bi razvitak mogao biti i zamjeran, ako Obrtna banka preuzme i filijalu Češke industrijske banke u Ljubljani.

KOMERCIJALNA BANKA D. D. ZAGREB

Osnovana je 1922. godine pod imenom Dobrovoljačka banka. Osnivači su bili naši dobrovoljci, koji su po uzoru čehoslovačkih dobrovoljaca smatrali, da je potrebno, da osnuju svoj vlastiti novčani zavod. Kako je kod riješavanja pitanja agrara, uloga dobrovoljaca bila znatna, neki su mislili, da bi se ta njihova uloga imala osjetiti na svim poljima našeg javnog života, pa i na novčarstvu. Međutim izgleda da u dobrovoljačkom novčarstvu nije bilo onog nesebičnog duha kojim su se odlikovali naši dobrovoljci kod Soluna i na Dobrudži i da je prevladavao poslovni interes, i to interes samo nekolicine njih, koji su čitavu stvar uzeli u svoje ruke.

Poslije prvog oduševljenja nastalo je i prvo jače razočaranje. Poslovi nisu išli najbolje, a sa ulošcima se je kubarilo ma da se je mislilo da će upravo jednom ovakovom zavodu biti moguće da koncentrira znatne uloške. Kako su mnogi dobrovoljci bili na uplivnim mjestima, nastojali su da pomognu svoj zavod. Tako se je primjerice pravila presija na djevojke koje su bile tolirane u Zagrebu, da moraju sedmično ulagati jedan minimalni iznos u uložnu knjižicu, a ta knjižica bila je od Dobrovoljačke banke, jer je dotični referent policije bio dobrovoljac pak je mislio da i na tom mjestu mora zaštititi svoj zavod.

Međutim poslovi ipak nisu se razvijali kako je bilo za očekivati. A kad su u vodjstvu nastupile i neke nezgodne stvari o kojima da nas nije oportuno govoriti, moralo se je potražiti utočište kod jednog jačeg zavoda. I kud naravnije nego da se je to utočište našlo kod Legio banke u Pragu koja je upravo tada bila u jakom razvitku.

Oslon na Legio banku značio je da je ona vremenom dobivala sve dominantniji položaj, dok jdenog dana nije postala gospodar situacije. Upotrijebila je jedan zgodan moment, riješila se čitave uprave, pretežnog broja činovništva i postavila tamo svoje ljude i svoju upravu. A kako ime dobrovoljačka banka nije u našem novčarstvu još ništa značilo, dapače je raznim transakcijama na njega bila bačena i izvjesna senjka. Legio banka mislila je da je potrebno i izmjeniti ime. Tako je nestalo sa površine Dobrovoljačke banke i rodila se je današnja Komercijalna banka.

Pored centrale u Zagrebu, Komercijalna banka posjeduje i filijalu u Ljubljani. Kod nas su obično samo jaki zavodi podržavali svoje filijale u drugim privrednim centrima. Kod Komercijalne banke naprotiv, imamo protivno, da jedan mali zavod ima kuraže i računa da podržaje vlastitu filijalu u jednom jačem novčanom centru.

Bilanca za tri posljednje godine pruža slijedeću sliku:

Aktiva:	1928	1927	1926
Blagajna	340	794	574
Banke	340	468	503
Valute	350	169	—
Devize	2.362	1.500	—
Mjenice	1.732	2.368	2.848
Efekti	1.660	940	1.382
Dužnici	21.398	14.628	12.503
Lombard	1.551	4.374	3.892
Inventar	298	262	350

Pasiva:

Glavnica	5.000	5.000	5.000
Rezerve	900	840	840
Ulošci na knjižice	7.116	5.605	2.723
Vjerovnici	16.547	12.704	13.097
Reeskompt	756	809	218
Dobitak	51	68	24
Ukupna bilanca	30.452	25.647	22.048

Kako vidimo zavod se posljednje vrijeme konstantno razvija. Ulošci su za dvije godine znatno porasli. Zavod je u mogućnosti, obzirom na svoje uske veze da prima i uloške uz garanciju isplate sa strane Legio banke. Isto tako i vjerovnici su u porastu. Doslijedno tome i dužnici su mogli biti jači. U prošloj godini bilježimo jedan porast od skoro 7 milijona ili 50% stanja koncem 1927. Zavod u glavnome gaji kontokorentni posao. Mjenica je sve manje i manje eskomptirana i ona kod Komercijalne banke igra sporednu ulogu. Seljačke klijentele nema, a obrtnici, manji trgovci i privatnici nisu pouzdani platiodi potpisanih mjenica. Prema tome skoro je i bolje tim se poslovima uopšte ne baviti. Barem se nema toliko okapanja.

Zavod je svih posljednjih godina iskazao čisti dobitak ali ne opet u visini, da bi mogao pristupiti plaćanju dividende. Kad bi se baš htjelo platiti dividendu, poteškoća ne bi bilo, jer zavod posluje dobro. Ali Legio banka za sada ne ide za time, da joj akcije Komercijalne banke koje ona ima, nose znatnu dividendu koliko da ojača sam zavod i da mu omogući formiranje tainih rezervi. Jer izgleda da Legio banka ide ozbiljno za time, da proširi poslovanje Komercijalne banke. U posljednje vrijeme stavljala joj je na raspoloženje i veće iznose koji su omogućili Komercijalnoj banci da financira i veće poduzeće. Tako je ona imala finansirati i ono dioničarsko društvo koje se je formiralo sa centralama u Zagrebu, Ljubljani i Beogradu, a koje je imalo uzeti u zakup čitav naš monopol soli. Nu pregovori su se kasnije razvili, i to društvo oslonilo se je na jedan drugi zavod.

Pristupilo se je i povišenju dioničke glavnice na 10 milijona dinara. Te akcije opet je preuzela Legio banka. Povećana vlastita sredstva, počavanje inozemnih kredita kao i proširenje kruga poslovnih prijatelja pa i onih koji znaju biti i aktivni, omogućiti će Komercijalnoj banci da u najskorije vrijeme još više proširi svoje poslove. Ne možda po opsegu svoga poslovanja, ali obzirom na usku vezu sa Legio bankom, Komercijalnu banku ubrajaju već u jače zavode i sa povjerenjem gledaju na njen daljni razvitak.

ČEHOSLOVAČKA BANKA D. D. DARUVAR — ZAGREB

U kraju oko Bjelovara i Daruvara postoji već dulje godina jača čehoslovačka kolonija. Bave se poljoprivredom i mogu služiti uzorom svojim susjedima Hrvatima i Srbima. Osjećajući se financijski dosta jakim, osnovali su godine 1921. i svoj novčani zavod »Čehoslovačku banku«. Centrala je bila u Daruvaru, a odmah zatim osnovali su i filijalu u Hercegovcu. Kasnije je ta filijala bila prenesena u Bjelovar.

Dionička glavnica iznosila je 1.000.000 dinara, podjeljeno u 10.000 dionica a 100 dinara. Godine 1924. pristupa se povišenju dioničke glavnice od 1 na 2.5 milijona dinara. Međutim otvara se i filijala u Zagrebu, koja je okupila oko sebe čehoslovačke privrednike, koji su rasijani u mnogim mjestima zapadnih dijelova naše države. Malo po malo poslovi zagrebačke filijale bivaju sve veći i veći, dok jednog dana nije stvorena odluka da se centrala jednostavno prenese u Zagreb. Tako danas Čehoslovačka banka, pored centrale u Zagrebu

ima i filijale u Daruvaru i Bjelovaru. A u mnogim mjestima u kojima je znatniji broj čehoslovačkih kolonista ima svoje ekspoziture.

U ljetu ove godine pristupilo se je povišenju dioničke glavnice od 2,5 na 4 milijona dinara. Odaziv je bio iznad svakog očekivanja, i izloženi broj akcija bio je daleko preuipisan. To je sklonulo upravu zavoda da u decembru ove godine pristupi ponovnom povišenju dioničke glavnice: ovog puta od 4 na 5 milijona dinara. Po tome zavod će u buduće raspolagati glavnicom od 5 milijona dinara, u koliko se za godinu-dvije ne pristupi ponovnom povišenju dioničke glavnice. Čehoslovački kolonisti zapadnih krajeva smatraju Čehoslovačku banku kao eminentno svoj zavod i već iz razloga prestiža nastoje, da sve svoje poslovne transakcije koncentrišu kod toga zavoda. Obzirom na ekonomsku jakost čehoslovačke emigracije može Čehoslovačka banka uvijek računati na znatan broj vjerne klijentele, u prvom redu ulagača. A povjerenje koje kolonija ima u upravu zavoda, omogućuje joj eto jedno povišenje dioničke glavnice koje bi se uz sadašnje prilike kod specifično jugoslavenskih novčanih zavoda teško dalo provesti. Jer koji bi naš novčani zavod mogao pristupiti znatnom povišenju glavnice i koje bi povišenje naišlo na takav odaziv, da prisili upravu na povišenje glavnice i preko granice na koju se je mislilo.

Zavod pošto je povoljno riješio jedno nezgodno personalno pitanje, dobro se razvija i redovito isplaćuje dividendu od 12%, što je za novčane zavode zapadnih krajeva i to još mlade zavode, jedna rijetkost. Jer jedno je sigurno, da Čehoslovačka banka svojim dužnicima ne zaračunava kamate kako su običajni kod novčanih zavoda u istočnim krajevima naše države. Skrajna ekonomija u personalu, rigorozan izbor klijentele, omogućuje zavodu da isplaćuje dividendu koja znatno nadmašuje naš prosjek. To je i jedan od uzroka zašto je nova emisija imala tako odličan uspjeh.

Bilanca za tri posljednje godine pruža slijedeću sliku:

Aktiva:	1928	1927	1926
Blagajna	833	886	916
Novčani zavodi	2.780	1.972	1.269

Valute i devize	176	220	416
Efekti	95	50	26
Mjenice	9.699	7.855	2.192
Dužnici	16.025	13.008	9.257

Pasiva:

Glavnica	2.500	2.500	2.500
Rezerve	506	468	395
Ulošci na knjižice	20.866	20.177	15.191
Ulošci na tekuće račune	4.503	20.177	15.191
Vjerovnici	693	289	447
Dobitak	386	378	378
Ukupno	29.611	23.993	19.077

Ukupni iznos bilance konstantno raste. Ove godine za očekivati je još veći porast. Ulošci na knjižice i u tekućem računu rasli su prošlih godina za 5 milijona dinara godišnje. Mjenice koje su pred dvije godine asorbirale samo 2 milijona dinara, iznosile su koncem 1928 godine 9,7 milijona dinara, dakle skoro pet puta više. A i dužnici su porasli od 9 na 16 milijona dinara. Mjenice plasiraju u prvom redu filijale koje su smještene u krajevima koji su dobro situirani, i koji imaju možda najbolje stočarstvo naše države. Kontokorentne kredite podjeljuje u prvom redu centrala u Zagrebu.

Zavod za sada nije potražio oslonca na jedan veći zavod pak ni na jedan zavod u Čehoslovačkoj. On želi da bude lih novčani zavod jugoslovenskih čehoslovaka. Znatno proširenje djelokruga moći će uslijediti ako se potraži i nadje kontakt sa jakim čehoslovačkim kolonijama u Srijemu i Vojvodini. Kad bi se uspelo i tamo se plasirati, kako se je plasiralo u zapadnim krajevima, gdje je broj Čehoslovaka mnogo manji, dobili bi jedan jaki novčani zavod koji bi igrao vidnu ulogu u našem celokupnom novčarstvu. A i jedan eventualni oslon na novčane institucije Čehoslovačke stavili bi Čehoslovačku banku u mogućnost, da podjeljuje znatno veće kredite, nego što je to moguće sada, kad se oslanja lih na malenu koloniju u zapadnoj Jugoslaviji.

**Државна
Хипотекарна
Банка**

ДАЈЕ ЗАЈМОВЕ

на обвезнице ратне штете по 320.— дин. од комада са
8% годишње камате без икаквих других трошкова.

Реесконтује менице новчаних завода са
8% камате нето

Beočinska Fabrika Cementa A. D.

Brzjavni: Cementfabrika Beočin (Srem) Int. Tel. Novi Sad 24-05

PREPORUČUJE svoj najbolje pripoznati prvovrsni, a veštački

„Portland cement“

koji normama propisane čvrstoće visoko nadmašuje